

Components and Objectives of the Storytelling Curriculum in Elementary School Students

Asghar Karami

PhD Student in Curriculum Development,
Sciences and Research Branch, Islamic
Azad University, Tehran, Iran

Morteza Samie
Zafarkandi *

Faculty Member, Research Institute for
Education Studies, Educational Research and
Planning, Tehran, Iran, (Corresponding
author)

Maryam Safarnavadeh

Associate Professor, Faculty Member,
Ministry of Health and Medical Education,
Tehran, Iran

Abstract

The aim of this study was to investigate the components and objectives of the storytelling curriculum with a qualitative method based on interviews with relevant experts. The research approach is qualitative and its a survey method. The statistical population included all curriculum experts and primary education professors in universities who have research activities in lesson planning and primary education. To select the sample, purposive sampling was used. The specialists were purposefully selected. The aim was to increase the likelihood of the presence of all experts in the field in the sample. The logic and purpose of theoretical sampling are determined by the type of coding. First, the theoretical foundations and main themes of the interviews were extracted, coded, and classified. Two expert referees, open codes and subcategories, main categories and finally abstracts were extracted. The results show a conceptual model that has It has seven steps: 1. Conceptualization of the program, 2. Detection, 3 content selection, 4. Choice of learning experiences, 5. Run, 6. Evaluation, 7. Program maintenance, which was coded in main and sub-categories. Therefore, it is possible to design a curriculum based on storytelling for the first year of elementary school based on Hokins' educational model.

Keywords: Storytelling program, curriculum model, Hokins educational model, learning quality of elementary students.

* Corresponding Author: Mosamie41@gmail.com

How to Cite: Karami, A., Samie Zafarkandi, M., Safarnavadeh, M. (2023). Components and objectives of the storytelling curriculum in elementary school students, *Qualitative Research in Curriculum*, 4(13), 1-38.

الگوی آموزشی برنامه درسی مبتنی بر روش قصه‌گویی برای دانش‌آموزان دوره اول ابتدایی

دانشجوی دکتری رشته برنامه‌ریزی درسی، واحد علوم تحقیقات،
دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

اصغر کرمی

عضو هیئت علمی، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش، سازمان
پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

مرتضی سمیعی زفرقندی *

دانشیار و عضو هیئت علمی معاونت آموزشی وزارت بهداشت درمان
و آموزش پزشکی، تهران، ایران

مریم صفرنواده

چکیده

پژوهش حاضر باهدف بررسی مؤلفه‌ها و اهداف برنامه درسی قصه‌گویی با روش کیفی بر پایه مصاحبه با متخصصان مرتبط انجام شده است. رویکر پژوهش از نوع کیفی است. مشارکت‌کنندگان شامل کلیه خبرگان متخصصان برنامه درسی و اساتید آموزش ابتدایی در دانشگاه‌ها می‌باشد که در برنامه‌ریزی درسی و آموزش ابتدایی، فعالیت‌های پژوهشی دارند. برای انتخاب نمونه، از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. هدف از این کار، این بود که احتمال حضور صاحب‌نظران این حوزه در نمونه افزایش یابد. پایه‌های نظری و مضامین اصلی از مصاحبه‌ها استخراج، کدگذاری و طبقه‌بندی شدند. توسط پنج داور متخصص کدهای باز و کدهای انتخابی، کدهای محوری و درنهایت الگوی آموزشی مطابق با آن استخراج گردید. نتایج منطبق بر مدل مفهومی برنامه‌ریزی درسی هاگینز است که دارای هفت مرحله ۱. مفهومی ساختن برنامه، ۲. تشخیص، ۳. انتخاب محتوا، ۴. انتخاب تجربه‌های یادگیری، ۵. اجرا، ۶. ارزشیابی، ۷. نگهداری برنامه می‌باشد؛ بنابراین می‌توان بر اساس الگوی آموزشی هاگینز، برای دروس دوره اول ابتدایی، برنامه درسی مبتنی بر قصه‌گویی طراحی کرد.

کلیدواژه‌ها: برنامه قصه‌گویی، الگوی برنامه درسی، الگوی آموزشی هاگینز، کیفیت یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی.

مقدمه و طرح مسئله

نظام آموزشی محور تغییرات و تحولات در هر جامعه‌ای است و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت اذعان می‌کنند که آموزش و پرورش، بهترین راه‌حل پیچیدگی‌های جوامع بشری امروز است و آموزش و پرورش به طرق مختلف موجب بهبود زندگی افراد می‌شود. این نهاد، اساس و زیربنای توسعه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی هر جامعه است (گالیندو و شیلدون^۱، ۲۰۱۲).

معانی نهفته در برداشتهای مختلف از برنامه درسی، نوعی تحول و پیشرفت مفهومی است. در هر لحظه برداشت، دیدگاه و نظر پیشرفته‌تری از این حوزه مطرح و معرفی می‌گردد که برداشتهای قبلی را تحت شعاع قرار می‌دهد (عزیزی، ۱۳۹۶).

اصلاحات مناسب در آموزش و پرورش، بخشی از چشم‌انداز سیاست‌های آموزشی در بسیاری از کشورها شده است (پرستون^۲ و همکاران، ۲۰۱۲). برنامه‌ریزی درسی و مبانی آن جایگاه ویژه‌ای در آموزش و پرورش دارد. در حوزه طراحی برنامه، عناصر تشکیل‌دهنده یک برنامه درسی مطرح می‌گردد و در حوزه برنامه‌ریزی درسی چگونگی کاربرد و اجرا این عناصر بیان می‌شود (نوربخش، ۱۳۹۸). وضعیت فعلی سواد برنامه‌ریزی درسی معلمان امروز حاکی از آن است که به طراحی، هدایت و سازمان‌دهی تجربه نیاز دارند که شاگردان به فهم و درک صحیح دست پیدا کنند نه اینکه آن‌ها فقط مفاهیم ساده و اطلاعات و مهارت‌های مقدماتی را بشنوند؛ بنابراین تدریس و آموزش و همچنین باورها و افکار تربیتی به تغییر و توسعه اساسی نیازمند است که این کار مستلزم شناخت عمیق‌تر از برنامه درسی، مبانی آن و انواع مدل‌های برنامه‌ریزی درسی و اصول یادگیری است. معلمان موظف‌اند از رهنمودهای ارائه‌شده توسط گروه برنامه‌ریز درسی پیروی کنند. طبیعی است که این پیروی سبب محدود شدن آزادی عمل آن‌ها خواهد شد. دانش‌آموزان موظف هستند فصل‌به‌فصل مطالب را همچنان که در کتاب درسی ارائه شده است، بیاموزند. برنامه‌های درسی، برای گروه نامتجانس از دانش‌آموزان تهیه شده‌اند. دانش‌آموزان از نظر

---

1 Galindo & Sheldon

2 Preston

توانایی، ارزش‌ها، دیدگاه‌ها، شرایط زیستی، شرایط خانوادگی و غیره متفاوت هستند. برنامه‌نویسان درسی برای تطبیق برنامه‌های درسی با نیازهای نامتجانس دانش‌آموزان باید دانش‌آموزان متوسط را مدنظر قرار دهند و از این‌روست که یک برنامه درسی نمی‌تواند پاسخ‌گوی نیازهای آموزشی کلیه دانش‌آموزان باشد.

موفقیت یک نظام آموزشی در گرو هماهنگی اجزاء متشکله آن با یکدیگر و همسویی همه آن‌ها در جهت تحقق هدف‌های مشخص شده و تناسب آن با ویژگی‌های خاص مخاطبان آموزشی است. این هماهنگی و همسویی خود نتیجه برنامه‌ریزی‌های صحیح و مطابق با موازین علمی و نیز اجرایی صحیح برنامه‌ها در عمل است. برنامه درسی فرایندی است که توسط معلمان به اجرا درمی‌آید و اگر معلمان به روش‌های آموزشی تسلط نداشته باشند ماهیت برنامه‌ریزی درسی زیر سؤال خواهد رفت در نتیجه بررسی نیازهای آموزشی آن‌ها امری ضروری و اساسی است (نیک‌کار، ۱۳۹۰).

یکی از مهم‌ترین محورهایی که نظام آموزش و پرورش در سال‌های اخیر مطرح کرده و بر آن است تا در راستای آن اقدام نماید، مدرسه محوری و واگذاری اختیارات بیشتر به مدارس در زمینه‌های متفاوت مانند برنامه‌ریزی درسی است. بی‌گمان، تحقق یافتن مدرسه-محوری مستلزم اصلاحات عدیده‌ای در ارکان گوناگون نظام آموزشی است که از مهم‌ترین آن‌ها بازنگری درباره نقش دست‌اندرکاران آموزش و پرورش به‌ویژه مدیران و معلمان و تواناسازی آنان برای تصدی مسئولیت‌ها و وظایف می‌باشد.

امروزه از آموزش و یادگیری در صورتی به‌عنوان یک فرایند منظم و هدفمند یاد می‌شود که نوعی مشارکت فعال بین مربی و متربیان ایجاد شده باشد. اکنون بر اساس تجربیات و آزمایش‌های انجام‌شده، تدریس را به شیوه‌های مختلف می‌توان انجام داد، شیوه‌هایی که فعال‌سازی و درگیر کردن فراگیران در آن‌ها یکی از اصول کار است. در میان چندین شیوه موجود، شیوه قصه‌گویی، نقش و جایگاه ویژه‌ای دارد (فضلی‌خانی، ۱۳۹۸).

قصه‌گویی به‌عنوان یک روش تربیتی، همواره به‌وسیله بزرگ‌ترین آموزگاران جهان

الگوی آموزشی برنامه درسی مبتنی بر روش قصه‌گویی برای دانش‌آموزان...؛ کرمی و همکاران | ۵

به کار گرفته شده است. این روش از روش‌های مؤثر برای انتقال غیرمستقیم مفاهیم به دانش‌آموزان می‌باشد. قصه‌گویی و قصه‌خوانی به سبب ماهیت و کارکرد تربیتی خاصی که دارد، می‌تواند و باید حضور و نفوذ شایسته خویش را در قلب نظام آموزشی حفظ کند و با تشکیل جمع‌های دوستانه و سرشار از شادمانی و روحیه عقلانی، به رشد و اعتلای برنامه‌ها و دستیابی به اهداف آموزش و پرورش کمک نمایند (ثقه‌الاسلامی، ۱۳۹۸).

قصه‌گویی، فرایندی است که اگرچه ممکن است در میان همه قشرها انجام گیرد، اما مخاطبان اصلی آن کودکان و نوجوانان‌اند. در مقابل، تعلیم و تربیت بچه‌ها نیز هدف و برنامه اصلی نظام آموزش و پرورش است. به بیانی دیگر، نقش و تأثیر قصه چه به صورت گفتن از حفظ و چه خواندن از روی متن و تصویر، کاملاً بدیهی و روشن است. استفاده از این شیوه در دوره‌های پیش‌دبستانی و دبستانی، ضروری و از برنامه‌های کاری معلمان و مربیان است و در دوره‌های بالاتر فعالیت‌های ضمنی و ابتکاری بعضی معلمان به شمار می‌رود. قصه‌ها به جهت سادگی، روانی و برخورداری از عنصر خیال، معمولاً بهتر شنیده می‌شوند و خواننده می‌شوند. به این خاطر است که می‌بینیم هنر قصه‌گویی، عمری به بلندای تاریخ دارد (افشاری، ۱۳۹۶).

قصه‌گویی یکی از بهترین روش‌ها برای ورود به دنیای کودکان است که به آن‌ها می‌آموزد چگونه با مشکلات، خلاقانه برخورد و آن را حل کنند. قصه نوعی روایت خواندنی یا شنیدنی است که در آن چگونگی روند تعامل و کنش‌مندی یک شخصیت با موضوعی بر اساس هدف، تحلیل، دیدگاه و نتیجه موردنظر نویسنده یا قصه‌گو بیان می‌شود (همتی^۱، ۲۰۲۰).

قصه‌ها سازمان‌دهنده و تقویت‌کننده افکار، احساسات، اعتقادات و رفتارهای مردم است. قصه‌گویی سطح علاقه و در نتیجه میزان مشارکت یادگیرندگان در فعالیت گروهی را افزایش می‌دهد و محیط یادگیری و پرورش فکری کودکان را از حالت خشک و آمرانه و معلم محوری جدا کرده و مولد تفکر خلاق می‌شود (ام‌سی‌آدم^۲، ۲۰۲۰). تحقیقات نشان

---

1 Hemati

2 MC Adam

داده‌اند که با کمک گرفتن از روش قصه‌گویی می‌توان تغییرات شگرفی در زمینه یادگیری، سوادآموزی و خلاقیت کودکان ایجاد کرد (رایموند^۱، ۲۰۱۹).

اما به نظر می‌رسد که اگر از قصه‌گویی به شیوه غیرمستقیم استفاده شود می‌تواند بر خلاقیت کودکان تأثیر بیشتری داشته باشد. قصه‌گویی خلاق یک ارتباط دوجانبه و متقابل بین قصه‌گو و شنونده است که قصه‌گو با بهره‌گیری از فنون قصه‌گویی و با تحریک قوه تخیل مخاطبان خویش و تأثیر متقابل، پیام خود را به شکل جدیدتری به شنوندگان انتقال می‌دهد. در این روش نیاز است دانش‌آموز دست به ترکیب آموخته‌ها و رؤیاهای بزند. همچنین به ارزشیابی مفید بودن یا تناسب داشتن افکار خود با محتوای داستان و کنکاش برای ربط دادن آن افکار پردازد و به دنبال راه‌های نو برای آن باشد (پتر^۲، ۲۰۲۰).

گنجاندن قصه‌گویی در برنامه‌سازی برای کودکان و نوجوانان از آن جهت اهمیت بیشتری پیدا می‌کند که ادبیات ما مملو از داستان‌های شیرین، پندآموز و کهن‌الگوهایی است که می‌تواند علاوه بر ایجاد جذابیت بخشی از هویت ملی و دینی ما را به کودکان و نوجوانان به‌عنوان گروه سنی پایه منتقل کند و شرایطی را فراهم سازد که وقتی افراد جامعه کودکی را پشت سر می‌گذارند با جلوه‌های مهم فرهنگ ملی بیگانه نباشند (ثقه‌الاسلامی، ۱۳۹۸).

ما اغلب به قصه‌گویی رنگ و بوی ذوقی و شهودی داده‌ایم و آن را هنری فرض کرده‌ایم که تنها در حیطه و حوصله محدود مربیان و معلمان دلسوز و عاشق می‌باشد. همین طرز تلقی در مواجهه با کار معلم نیز وجود داشته است و دارد. متأسفانه استفاده معمول از قصه در نظام آموزشی، بیشتر به صورت خواندن آن از روی متن (قصه‌خوانی) توسط معلم است و تنها در دوره پیش‌دبستانی و آن‌هم به خاطر ناتوانی بچه‌ها در خواندن، مربیان ناگزیر از قصه‌گویی‌اند؛ اما به‌هرحال به نظر می‌رسد که تأثیر قصه‌گویی به مراتب بیش از قصه‌خوانی است. قصه‌گویی برای تغییر دانش بومی و سنتی استفاده می‌شود که به‌عنوان یک فعالیت معنا ساز قلمداد می‌شود (سورلی، مارتین و ومو^۳، ۲۰۲۱).

1 Raymond

2 Peter

3. Sørly, Mathisen, & Kvernmo

کارکرد قصه‌گویی تنها برای لذت بخشی و انتقال مفاهیم اجتماعی و افزایش توانایی‌های شنوایی و کلامی کودکان نیست بلکه در کلاس درس از قصه‌گویی برای افزایش قدرت تخیل کودکان می‌توان بهره برد (سید عزیزاله طهرانی، ۱۳۹۰). قصه‌گویی به‌عنوان یک ابزار یادگیری، توانایی برقراری رابطه بین افکار و احساسات را به شیوه‌ای قابل فهم افزایش می‌دهد. ملانی (۲۰۰۴) نیز بیان می‌کند که قصه‌ها ترکیب بسیار قدرتمندی برای سازمان‌دهی و انتقال اطلاعات و معنی بخشیدن به زندگی و محیط هستند (به نقل از اسکندری و کیانی، ۱۳۸۶). پژوهش‌های بسیار حاکی از تأثیر قصه بر عملکردهای مختلف کودکان است. از جمله پژوهش جلوه‌گر، کارشکی و اصغری نکاح (۱۳۹۲) که تأثیر آموزش خودتنظیمی را بر حل مسئله کودکان پیش‌دبستانی با قصه‌گویی همراه ساخته و مورد تأیید قرار داده‌اند. رجب‌پور فرخانی و جهانشاهی (۱۳۹۰) در پژوهش خود نشان داده‌اند که آموزش حل مسئله از طریق قصه به کاهش اختلالات رفتاری در کودکان کمک می‌کند. طهماسیان (۱۳۸۵) در پژوهش خود کاربرد قصه را در آموزش مهارت‌های اجتماعی مورد تأیید قرار داده است. شچمن و ناصرالدین^۱ (۲۰۱۶) و نصیرزاده و روشن (۱۳۸۹) در بررسی خود به این نتیجه رسیده‌اند که قصه‌گویی بر کاهش پرخاشگری کودکان مؤثر است. گودرزی، مکوند حسینی، رضایی و اکبر بلوط بنگان (۱۳۹۳) طی پژوهشی به این نتیجه رسیدند که آموزش مهارت‌های زندگی به روش قصه‌گویی، اثرات مثبت و مفیدی بر کاهش کمرویی کودکان دارد.

ذکر این نکته نیز لازم است که ساختار آموزشی ما، چندان که بخواهی، به‌روز و رسا نیست. بیداد آموزش محوری موجود، به‌اضافه پاره‌ای اعمال سلیقه‌های شخصی در گذشته، لطمه زیادی به بدنه پرورشی آن زده است. ذهن و زبان معلمان نیز چنان در چنبره غم‌نان و معاش گرفتار آمده است که فرصت و جرئت فعالیت‌های ذوقی و اضافی را از آن‌ها گرفته است. از کتاب‌های درسی نیز با تمام پیش‌بینی‌ها و دورنگری‌هایی که در تألیفشان صورت گرفته، متأسفانه استفاده لازم نمی‌شود. در این فضا، تنها دانش‌آموزانند که تنها می‌مانند؛ بنابراین قصه‌گویی و به بیان کلی‌تر، ادبیات کودکان، اضافه بر تأثیر سرگرم‌کنندگی خاصی

که دارند، همچنین قادرند اوقات فراغت آن‌ها را در کنار آموزش‌های خشک درسی پر نمایند و ضمن رفع یا جبران نارسایی‌های آموزشی و پرورشی مدارس در امور فوق‌برنامه زندگی در مدارس را چنان نشاط‌آور و معنی‌دار سازند که در نتیجه به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کمک نمایند (شعاری نژاد، ۱۳۹۵) و گرنه نظام آموزشی، صرفاً با اصرار بر آموزش‌های محض و هزینه نکردن در امور ذوقی، فوق‌برنامه و مربوط به ادبیات کودک (نظیر قصه‌گویی)، چندان در انجام رسالت واقعی خویش، گوی توفیق را نمی‌برد. در آن صورت به گفته یکی از بزرگان: اگرچه تمامی کودکان تا قبل از ورود به مدرسه دارای نیروی قوی تخیل و تفکر شهودی و زنده از واقعیت‌اند، اما دیری نمی‌پاید که این حس زیبا و فهم خلاق از جهان هستی، در هیاهوی آموزش‌های رسمی مدرسه رنگ می‌بازد (کریمی، ۱۳۹۷، ص ۱۹). باین همه با عنایت به ضرورت استفاده از قصه در نظام آموزشی، در این تحقیق قصد داریم جایگاه قصه‌گویی در دوره اول ابتدایی را مورد مطالعه قرار دهیم. به عقیده برخی محققان، قصه‌گویی و قصه‌خوانی از طرفی یک روش کار است و از طرف دیگر یک ارزش است که روشمندی و ارزشمندی آن در آموزش و پرورش از زوایای مختلف قابل توجه است (هافمن^۱، ۲۰۲۲).

در آغاز قرن بیستم استاد تعلیم و تربیت دانشگاه شیکاگو (باییت) علاقه‌مند بود برنامه درسی متناسب با زمان را جایگزین برنامه موجود کند و روش‌های جدید و نو را به کار گیرد او معتقد بود با استفاده از علم می‌توان به مدل‌هایی که از طریق تجربه زندگی به دست نیامده نائل گشت. طبق نظر باییت از هدف‌های مبهم و خیلی سطح بالا مانند ساختن منش فرد، فرهنگ و خودشناسی باید پرهیز شود زیرا تنها هدف‌هایی ویژه هستند که در تهیه برنامه درسی اصول تدریس و آگاه ساختن والدین و معلمان همانند راهنمایی روشن ادامه مسیر را میسر می‌سازد باییت می‌گوید، هدف‌ها باید واضح باشد، در نوشتن هدف‌ها باید از زبان روزمره استفاده شود به گونه‌ای که به آسانی قابل فهم باشد و از هدف‌های کلی پرهیز شود مثلاً در توانایی مراقبت از سلامت خود به قدری کلی است که قابل استفاده نیست، این هدف باید به هدف‌های ویژه تجزیه شود. از مدل‌هایی که در برنامه‌ریزی مطرح

الگوی آموزشی برنامه درسی مبتنی بر روش قصه‌گویی برای دانش‌آموزان...؛ کرمی و همکاران | ۹

می‌باشد می‌توان به مدل‌های تایلر، تبا و هاکینز اشاره کرد (هافمن، ۲۰۲۲).

تایلر معتقد بود که برنامه‌ریزان درسی باید این مراحل را انجام دهند: ۱. تهیه و تنظیم هدف‌های آموزشی مدرسه؛ ۲. تهیه و تنظیم تجربه‌های آموزشی مربوط به هدف‌ها؛ ۳. سازمان‌دهی تجربه‌ها؛ ۴. ارزشیابی هدف‌ها. تایلر عقیده داشت که برنامه‌ریزان درسی باید هدف‌های کلی را بر اساس گردآوری اطلاعات، از ۳ منبع مواد درسی، یادگیرنده و جامعه تعیین کند. او می‌گوید که تجربه‌های یادگیری طوری تنظیم شود که باید بیشترین تأثیر را روی یادگیرنده بگذارد. او عقیده داشت که آرا، مفاهیم، ارزش‌ها و مهارت‌ها باید مانند دانه‌های تسبیح در تهیه برنامه درسی قرار بگیرند. همچنان ارزشیابی را در برنامه درسی بسیار مهم شمرد که معلم می‌تواند به‌واسطه ارزشیابی بفهمد که برنامه مؤثر بوده است یا خیر.

مدل تبا از روش پایین به بالا به مدل تایلر شباهت دارد. هیلدا تبا عقیده داشت که آنانی که برنامه درسی را عملی می‌کنند یعنی معلمان باید در برنامه درسی شرکت نمایند. معلمان باید با یک روش استقرایی از امور جزئی به طرح کلی برسند که هفت مرحله اصلی را در برنامه خود شمرد. ۱. تشخیص نیاز، با تعیین نیاز شاگردان، معلمان جریان درسی شروع می‌کند؛ ۲. تعیین هدف، پس از تعیین نیازها معلم هدف‌های قابل تحقق را معین می‌سازد؛ ۳. انتخاب محتوا، با توجه به هدف‌های تعیین شده محتوای مناسب انتخاب می‌شود محتوا نه تنها باهدف‌ها باید سازگار باشد بلکه اعتبار و اهمیت لازم را نیز باید دارا باشد؛ ۴. سازمان‌دهی محتوا، معلم نباید به انتخاب محتوا اکتفا کند، بلکه لازم است با توجه به رشد فراگیران پیشرفت و علایق آن‌ها محتوا را سازمان دهد؛ ۵. انتخاب تجربه‌های یادگیری، محتوا به شاگردان ارائه می‌شود و آنان محتوا را مرتب و سازمان می‌دهند از این نظر روش‌های تدریس معلم مستلزم درگیری شاگرد با محتوا است؛ ۶. سازمان‌دهی فعالیت‌های یادگیری، همان‌طور که محتوا توالی و سازمان پیدا می‌کنند یادگیری نیز لازم است سازمان یابد. توالی فعالیت‌های یادگیری بر اساس محتوا انجام می‌گیرد امام معلم باید شاگردان ویژه را نیز در نظر داشته باشد؛ ۷. ارزشیابی، برنامه‌ریز درسی باید تعیین کند که چه

هدف‌هایی تحقق پیدا کرده‌اند. برای این کار ارزشیابی صورت می‌گیرد شیوه‌های ارزشیابی باید از سوی شاگردان و معلمان تدوین یابد.

در نهایت مدل ها کینز یک مدل علمی-تکنیکی است که هفت مرحله دارد: مرحله اول شامل مفهومی ساختن برنامه درسی که مشروعیت بخشی در پرتو نیازها و اهداف، شامل می‌شود. مرحله دوم شامل مرحله تشخیص می‌باشد که مستلزم دو وظیفه است تبدیل مفاهیم به قضایا و استنتاج هدف‌های کلی و جزئی از این نیازها؛ مرحله سوم شامل انتخاب محتوا: به چستی برنامه درسی مربوط می‌شود. محتوا دربرگیرنده حقایق، مفاهیم، اصول نظریه‌ها و تعمیم‌ها می‌باشد؛ مرحله چهارم شامل انتخاب تجربه‌های یادگیری، در این مرحله معلم در مورد مواد آموزشی تصمیم‌گیری می‌کند؛ مرحله پنجم شامل اجرا، برنامه درسی بعد از انتخاب و سازمان‌دهی تجربه‌ها برای اجرا آماده می‌شود؛ مرحله ششم شامل ارزشیابی، این مرحله سرتاسر حیات برنامه درسی ادامه پیدا می‌کند و داده‌ها از نو مرتب می‌شوند؛ مرحله هفتم شامل نگهداری برنامه، آخرین مرحله از مدل ها کینز می‌باشد.

از آنجایی که محقق خود آموزگار ابتدایی می‌باشد و متوجه شده است که دانش آموزان ابتدایی بالأخص دانش آموزان کلاس اول که شش سال در ارتباط تنگاتنگ با والدین و دارای تجربه مثبت بوده‌اند و تجربه شکست و ناکامی را نداشته‌اند و شاید یک سال به‌طور نامنظم و با آزادی در دوره پیش‌دبستانی بوده‌اند، یک‌باره وارد فرآیند رسمی آموزش می‌شوند که قاعده و نظم خاصی دارد، این محیط رسمی و فرآیند آموزش و تکالیف داده‌شده سبب ایجاد ترس و اضطراب در دانش‌آموز می‌شوند و از طرفی این کودک هنوز نتوانسته اضطراب جدایی خود با والدین بخصوص مادر را حل کند. پس می‌بایست الگوی درسی طراحی شود که متناسب با رشد شناختی و سن او باشد. چراکه کودکان دوست دارند در این سن زیاد حرف بزنند و بشنوند و از این گفتن‌ها و شنیدن‌ها لذت‌ها ببرند و بازی کنند و آن‌ها را تکرار نمایند و هوش کلامی خود را تقویت کنند. اگر این الگوی قصه‌گویی درسی اجرا شود ترس و اضطراب و نگرش منفی نسبت به معلم و مدرسه جای خود را به محیط شاد، لذت‌بخش و سازگاری با مدرسه و معلم می‌دهد.

الگوی آموزشی برنامه درسی مبتنی بر روش قصه‌گویی برای دانش‌آموزان...؛ کرمی و همکاران | ۱۱

با توجه به مطالب مذکور، این پژوهش کوششی است در پاسخ به این دو سؤال که:

۱. متخصصان برنامه‌ریزی درسی، چه اطلاعات و کدهای بازی در رابطه با برنامه درسی به روش قصه‌گویی برای دوره اول ابتدایی فراهم می‌آورند؟
۲. الگوی آموزشی روش قصه‌گویی مبتنی بر اطلاعات حاصل از مصاحبه با متخصصان برنامه‌ریزی درسی، مطابق با کدام الگوی آموزشی می‌باشد؟

روش

روش پژوهش حاضر، راهبرد اکتشافی (کیفی) است و از نظر هدف، جزء تحقیقات کاربردی بوده است در پژوهش حاضر به منظور جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات از روش داده‌بنیاد استفاده گردید. این روش، روشی ایدئال برای پژوهش در حوزه‌هایی است که دانش اندکی درباره آن‌ها در دسترس است. با توجه به اکتشافی بودن پژوهش حاضر و کمبود اطلاعات و پژوهش در این حوزه، روش داده‌بنیاد روش مناسبی است که امکان جمع‌آوری اطلاعاتی عمیق را فراهم می‌کند (اشتراوس و کرین^۱، ترجمه افشار، ۱۳۹۵).

نظریه داده‌بنیاد بر مبنای فلسفی تعامل‌نمادین^۲ بنا شده و باهدف ایجاد نظریه جدید یا اصلاح نظریه‌های قبلی با استفاده از داده‌های خام تدوین شده است (کران و پوتنام^۳، ۲۰۰۳).

نظریه‌پردازان نظریه داده‌بنیاد سعی بر آن دارند که درکی از فرآیندهای مرتبط با موضوع‌های بنیادی به وجود آورند. این نظریه‌پردازان عمدتاً به معانی تجارب افراد توجه دارند و در تلاش هستند این معانی را از طریق گوش دادن به آنچه افراد می‌گویند و مشاهده رفتار آن‌ها درک کنند (فیشر^۴، ۲۰۰۶). شیوه‌های دقیق و گام‌به‌گام این روش تناسب زیادی با اهداف پژوهشگر در روش کیفی، دارد؛ به عبارت دیگر نظریه داده‌بنیاد در پارادایم تفسیری تعامل‌گرایی سمبولیک ریشه دارد. در تعامل‌گرایی سمبولیک اعتقاد بر این است که افراد مبنای اینکه چگونه سمبول‌های خاص مانند پوشش، عبارات کلامی و

---

1 Strauss and Corbin
2 Symbolic interaction
3 Krahn and Putnam
4 Fischer

غیر کلامی را معنی و تفسیر می‌نمایند، رفتار کرده و با یکدیگر تعامل دارند. این روش در مقایسه با سایر روش‌ها تأکید کمتری بر نقش پژوهشگر در ساختار دادن^۱ به اظهارات افراد داشته و نظام‌مندتر است.

مشارکت‌کنندگان و شیوه نمونه‌گیری

مشارکت‌کنندگان شامل کلیه خبرگان متخصصان برنامه‌ریزی و آموزگاران دوره اول ابتدایی و اساتید آموزش ابتدایی در دانشگاه‌ها که در برنامه‌ریزی درس و آموزش ابتدایی فعالیت‌های پژوهشی دارند بود؛ بنابراین برای انتخاب نمونه، از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. از آنجا که هدف پژوهشگر مصاحبه با خبرگان برنامه‌ریزی درسی بود، تنها کسانی برای مصاحبه انتخاب شدند که معیارهای ورود به مطالعه را کسب می‌کردند. معیارهای ورود به مطالعه شامل: دارا بودن تحصیلات دکتری در رشته‌های مرتبط و یا کارشناسی ارشد با حداقل ۱۰ سابقه کار در دانشگاه یا مدرسه و یا سابقه انجام فعالیت‌های پژوهشی در زمینه برنامه‌ریزی درسی و تدریس مباحث برنامه‌ریزی درسی بود. بدین ترتیب، متخصصین به صورت هدفمند، انتخاب شدند. هدف از این کار، این بود که احتمال حضور همه صاحب‌نظران این حوزه در نمونه افزایش یابد. پژوهشگر به این سازمان‌ها مراجعه کرده و از بین افرادی که مایل به همکاری بودند در صورت کسب معیارهای ورود، آن‌ها را دعوت به مصاحبه می‌کرد. محل مصاحبه‌ها در یکی از اتاق‌های دانشگاه یا مدرسه ذکر شده بود. در کدگذاری باز که هنوز هیچ مفهومی به لحاظ نظری ثبت نشده بود، نمونه‌گیری به روی افراد، مکان‌ها و موقعیت‌هایی که بیشترین امکان را برای کشف فراهم کنند باز بود.

روایی

به منظور بررسی روایی داده‌های کیفی از روش زیر استفاده شده است: مصاحبه‌های پیاده شده روی کاغذ را در اختیار مصاحبه‌شونده‌ها قرار داده و آن‌ها مطالب گفته‌شده را تأیید

نمودند.

با توجه به نظریه‌ها و پیشینه تحقیق، اطلاعات مصاحبه‌ها، بررسی گردید و همخوانی آن‌ها با پیشینه تحقیق بر اساس داوران تأیید گردید. داوران، از متخصصانی بودند که خود دارای تجربه معلمی برای این دوره آموزشی ابتدایی بوده‌اند که تأیید کردند داده‌های حاصله از مصاحبه‌ها، مطابق مدل برنامه درسی هاکینز می‌باشد که شامل هفت عنصر اساسی الف- مفهومی ساختن برنامه، ب- تشخیص، ج- انتخاب محتوا، د- انتخاب تجربه‌های یادگیری، و- اجرا، ه- ارزشیابی و ی- نگهداری است.

تحلیل و ترکیب اطلاعات کیفی

برای تحلیل اطلاعات کیفی، مصاحبه‌های ضبط‌شده به صورت جزء به جزء روی کاغذ پیاده شده و کدگذاری باز انجام شد. برای تحلیل مصاحبه‌ها و اختصاص کدهای باز، از روش تحلیل سطر به سطر که اشتراوس و کرین (۱۹۹۸) آن را دقیق‌ترین نوع کدگذاری می‌دانند، استفاده شد. پس از انجام هر مصاحبه، آن مصاحبه تحلیل می‌شد و کدهای به دست آمده ثبت می‌شد. در نهایت و به منظور اطمینان بیشتر از اشباع داده‌ها، ۲ مصاحبه اضافی نیز انجام شد که مشخص شد که اطلاعات بیشتری حاصل نمی‌شود و همان گفته‌ها را تکرار می‌کردند؛ بنابراین پژوهشگر متوجه شد که بعد از ۱۳ مصاحبه، کد جدیدی از مصاحبه‌ها حاصل نمی‌شود در نتیجه مراحل تحلیل به شکل زیر صورت پذیرفت:

کدهای آزاد ← کدهای انتخابی ← کدهای محوری ← الگوی آموزشی

ابتدا کدهای آزاد استخراج شده، سپس با انجام تحلیل و مفهوم‌سازی، کدهای انتخابی به دست آمده و در نهایت به صورت کدهای محوری و الگوی آموزشی ارائه شدند.

جدول ۱، مشخصات مصاحبه‌شونده‌ها از نظر سن، تحصیلات، میزان سابقه کار و شهر

محل خدمت را نشان می‌دهد.

جدول ۱: مشخصات مصاحبه‌شوندگان

شماره مصاحبه‌شونده	جنس	سن	تحصیلات	میزان سابقه کار	شهر محل خدمت
۱	خانم	۴۹	دکتری	۱۴	بوشهر
۲	خانم	۴۰	دکتری	۱۰	بوشهر
۳	خانم	۵۱	دکتری	۱۲	بوشهر
۴	خانم	۴۸	دکتری	۱۰	تهران
۵	خانم	۴۶	کارشناسی ارشد	۱۴	ساری
۶	خانم	۴۰	کارشناسی ارشد	۱۰	هرمزگان
۷	آقا	۴۴	دکتری	۱۰	کرمان
۸	آقا	۵۳	دکتری	۱۳	کرمان
۹	آقا	۴۲	کارشناسی ارشد	۱۱	کرمان
۱۰	آقا	۴۱	کارشناسی ارشد	۱۵	کرمان
۱۱	آقا	۵۲	کارشناسی ارشد	۱۰	کرمان
۱۲	آقا	۴۳	کارشناسی ارشد	۱۱	کرمان
۱۳	آقا	۴۵	کارشناسی ارشد	۱۲	کرمان

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، مصاحبه‌شوندگان از نظر سن، جنس و میزان تحصیلات متنوع بوده و گروه نمونه، تقریباً همه اقشار را در بر گرفته است. طیف سنی متخصصان بین ۴۰ تا ۵۳ سال است و همه متخصصان دارای درجه دکتری یا فوق‌لیسانس می‌باشند که تقریباً بین ۱۰ تا ۱۵ سال سابقه کار دارند. در مرحله اول، مصاحبه‌های صورت گرفته به صورت سطر به سطر مورد تحلیل قرار گرفت که در نهایت کدهای آزاد به دست آمد. مصاحبه با متخصصان اطلاعات و کدهای باز ذیل را مطرح می‌کند. در جدول ۲، مصاحبه‌ها به تفکیک مصاحبه‌شونده ارائه شده است.

جدول ۲. مصاحبه‌ها به تفکیک مصاحبه‌شونده

مقوله‌ها	مصاحبه‌شونده
غنی‌سازی محتوا	۹
نظر مصاحبه‌شونده	«به نظر بنده از جمله موارد مورد تأکید در برنامه درسی قصه محور در دوره ابتدایی، محتوای دوره و روش اجرای آن می‌باشد. محتوا باید متناسب با رشد ذهنی دانش‌آموزان و همچنین واقعیت‌های ملموس محیط زندگی

مصاحبه‌شونده	مقوله‌ها	نظر مصاحبه‌شونده
		دانش‌آموزان تدوین گردد».
۱۱	علاقه‌مندی	«از آنجایی که طبیعت کودک با آهنگ و قصه‌گویی و شعر علاقه خاصی دارد و زود ارتباط برقرار می‌کند این روش می‌تواند در راستای یادگیری مؤثر کودک گام مؤثری باشد و یادگیری به‌طور واقعی اتفاق افتاد نه صرفاً به‌طور طوطی‌وار».
۳	بی‌علاقگی به روش‌های سنتی	«عدم علاقه دانش‌آموزان به ارائه روش‌های قدیم و روتین باعث شده که به سمت این گونه روش‌های مدرن برویم».
۵	تأثیرات	«استفاده از این روش مفیده چون به عقیده روان‌شناسان می‌تونه توروحیه عاطفی و رفتاری دانش‌آموزان نقش مهمی داشته باشه و تخیل آن‌ها را شکوفا می‌کنه و چون بسیاری از معلمان می‌دونن که قصه‌گویی موجب رشد و تغییر کودک میشه».
۴	فواید آموزشی	«قصه با درگیر کردن ذهن، حتی بعد از اتمام قصه، باعث پرورش قوه ذهنی و عقلی کودک می‌شود. قصه باعث تقویت تمرکز و گوش دادن می‌گردد. موضوع اخلاقی و دینی و مذهبی به‌صورت مستقیم اثرگذاری کمی دارد؛ اما اگر به‌صورت غیرمستقیم بیان شود اثر و کارایی بالایی دارد».
۹	زیرساخت‌های موردنیاز	«داشتن امکانات آموزشی و مواد کمک‌آموزشی از مواردی که ارتباط مستقیمی در کارایی این طرح دارد. باید فضا و امکانات آموزشی مناسب با اجرای طرح باشه. از جمله این عوامل می‌توان به فضای محیط‌های آموزشی ما اشاره کرد که حتی نمی‌توانند حداقل‌ها و استانداردهای موردنیاز برای هر نوع آموزش دانش‌آموزان را برآورده نمایند. از جمله کلاس‌های خیلی کوچک و ترافیک بالای جمعیت دانش‌آموزی که تنها همین یک مورد مانعی جدی در چیدمان‌های مختلف برای طرح‌ها و برنامه می‌شود. در سال‌های گذشته بدون توجه به زیرساخت‌های آموزشی و مدارس یک‌شنبه نظام آموزشی را از ۳-۳-۶ به ۴-۳-۵ تغییر دادند تا جایی که برخی از مدارس مجبور شدند دفتر مدرسه یا انباری و آبدارخانه مدرسه را تبدیل به کلاس نمایند».
۲	همکاری نهادهای مربوطه	«همکاری و هماهنگی همه دستگاه‌های ذیربط می‌تواند رشد و پیشرفت این کار را دوچندان کرد/ با داشتن برنامه درسی متناسب می‌توان مشاهده بهبود بیشتر آموزش و ترقی نمود».
۶	نیروی انسانی	«از جمله عواملی که بر مفید بودن برنامه فوق می‌تواند تأثیر زیادی داشته

مصاحبه‌شونده	مقوله‌ها	نظر مصاحبه‌شونده
		باشد. مربی طرح مذکور می‌باشد که باید از ابعاد مختلف با طرح آشنایی کامل داشته باشد تا بازدهی لازم حاصل گردد».
۱	محتوای درسی	«برای تهیه محتوا باید با کارشناس‌های این مسئله در ارتباط باشیم. چون در صورتی که محتوای نامطلوب تولید کنیم فرد میره سمت چیزای دیگه و موضوع درس براشون جذاب نخواهد بود».
۲	همراهی والدین	«باید خانواده‌ها رو هم از مزایا و روش این طرح آگاه کنیم که فکر نکنن ما فقط به بچه‌هاشون قصه می‌گیم چیزی یادشون نمیدیم».
۸	همراهی کادر آموزشی مدرسه	«به نظر بنده از جمله شرایطی که برای اجرای طرح مذکور در مدارس حائز اهمیت می‌باشد نگرش مثبت کارکنان مدرسه به طرح مذکور می‌باشد و به نظر من درصد بالایی از آموزگاران تنها به دلیل عدم شناخت از طرح مذکور، نسبت به آن جبهه‌گیری می‌کنند و در صورتی که رفع ابهام گردد و محتوای مناسب و همچنین شیوه‌های طراحی محتوای مناسب آموزش داده شود این جبهه‌گیری منفی جای خود را به نگرشی معتدل خواهد داد».
۶	همراهی دانش‌آموز (تناسب با یادگیری کودک)	«کودکان به قصه علاقه دارند. قصه تخیل کودکان را شکوفا می‌کند. قصه جذاب است. کودکان به ریتم و آهنگ علاقه دارند و در قصه ریتم و آهنگی نهفته است و بچه‌ها آن را دوست دارند».
۶	تولید و ارائه محتوا	«نیاز است که افرادی که توانایی‌های لازم برای بیان قصه دارند استفاده شوند. افراد قصه‌گو، آموزش‌های لازم را ببینند».
۴	نوع قصه	«در درس خاصی از قصه‌گویی استفاده نگردد. از همه دروس برای قصه‌گویی استفاده شود. قصه‌ها دارای شرایطی باشند که همه دروس را در خود تنیده باشند. قصه‌های جدید متناسب با شرایط خلق شود. از تاریخ و جغرافیای افرادی که قصه را می‌شنوند در قصه استفاده گردد. منابع و قصه‌های تاریخی ما با شرایط امروز بازنویسی گردند. شنونده قصه هم نقش فعالی در بیان قصه داشته باشد».
۱۰	تقویت معلمان	«تسلط معلم به محتوای کتاب‌های درسی و اهداف و مفاهیم و خلاقیت معلم در برقراری ارتباط میان مفاهیم و ایده پردازی مناسب از الزامات این امر است».
۱۱	استفاده از نیروهای متخصص	«از افرادی که ادبیات تاریخ ما را به خوبی می‌شناسند و شناخت کافی در زمینه‌ها و جنبه‌های علمی و روان‌شناختی حال حاضر کودکان و جامعه دارند، در تدوین دروس استفاده شود».

مقوله‌ها	نظر مصاحبه‌شونده	مصاحبه‌شونده
فراهم کردن محتوای مناسب	«خیلی از مباحث و موضوعاتی در کتب درسی دوره ابتدایی وجود دارد می‌توان آن‌ها را با قصه به دانش‌آموزان آموزش داد حتی بعضی از مباحثی ریاضی را می‌توان با قصه‌گویی برای دانش‌آموزان شیرین کرد تا این همه استرس و اضطراب از درس ریاضی نداشته باشند.»	۴
تقویت زیرساخت‌ها و فراهم کردن شرایط و امکانات	«مجهز ساختن مدارس به تجهیزات فیزیکی لازم کتابخانه سالن نمایش سالن قصه‌گویی و دیگر امکانات لازم، برای اجرای بهتر لازمه.»	۹
اختصاص بودجه	«برای خرید و تجهیز امکانات به منابع مالی نیاز داریم که باید از طریق سازمان‌های مربوطه تأمین شوند.»	۲
نیازسنجی از دانش‌آموزان	«اول اینکه باید بر اساس نیازسنجی دانش‌آموزان قصه نوشته و انتخاب بشه که برای بچه‌ها قابل فهم تر و جذاب تر باشه.»	۵
تعیین اهداف	«باید نوشتن اهداف قصه‌گویی برای پایه مشخص کنیم، بر اساس اهداف محتوا نوشته شود و شیوه ارزشیابی از این روش هم بیان شود.»	۲
نوشتن طرح اولیه (برنامه‌ریزی برای تحقق اهداف)	«از جمله شرایط لازم برای اجرای این برنامه طراحی قوی محتوایی می‌باشد محتوا باید به گونه‌ای تدوین گردد که علاوه بر اینکه اهداف موردنظر را در برگیرد، باید با سطح شناختی دانش‌آموزان و درک آن‌ها عناصر را نیز مورد توجه قرار دهد. از شروط دیگر می‌توان به فضاسازی بصری محیط یادگیری و همچنین آمادگی ذهنی متربیان اشاره نمود.»	۱۱
اجرای مقدماتی (آزمایشی)	«باید به گونه‌ای حل شود که ابتدا نیروهای متخصص به وجود آوریم سپس مربیان آموزش دهیم و به عنوان نمونه از ابتدا آن را اجرا کرد و در صورت پیشرفته طرح سراسری آن را به اجرا درآوریم.»	۱
استفاده از روش اجرای مناسب	«به نظر من باید به گونه‌ای پیاده و اجرا گردد که بتوان قدرت تفکر و درک مطلب فراگیران را بهتر نمایند تا بتوانند با علاقه‌مندی در ساعات بعدی حضور داشته باشند مثلاً با شیوه آواز و لحن خاص، همراه با حرکات دست و صورت و همراه با نشان دادن عروسک بازی و...».	۷
ارزیابی طرح	«بعد از اجرای یک دوره به کارگیری از این روش و بازده از سوی دانش‌آموزان باید به نکات قوت و ضعف این روش پی برد و ابعاد قوت را افزایش داد و به بررسی هرچه بیشتر نقاط ضعف پرداخت و برای حل و فصل آن چاره‌ای اندیشید تا به بهسازی هرچه بیشتر این روش کمک شود.»	۱۲

مقوله‌ها	مصاحبه‌شونده	نظر مصاحبه‌شونده
هیجانی	۱	«در این روش دانش‌آموزان را محور آموزش قرار می‌دهیم، اگر محتوا خوب طراحی شوند می‌توانند لذت‌بخش باشد برای دانش‌آموزان. قصه‌گویی، نوعی آزادی عمل، نشاط، صمیمیت و پرهیز از اجبار در آن دیده می‌شود.»
شناختی	۲	«این طرح موجب تقویت ذهن و هوش بچه‌ها خواهد شد، می‌تواند از این موضوع لذت ببرند و موجب شکوفایی حس شنوایی آن‌ها خواهد شد.»
شخصیتی	۸	«با قصه‌نگاهی زیبا به زندگی در کودکان شکل می‌گیرد و خودشان را قهرمانان قصه‌ها و خالقان امروز قصه خود خواهند شناخت. با قصه‌تخیل کودکان و خلاقیت آن‌ها بیشتر خواهد شد. عقلانیت و کلام و گفتار و نگاه گفتگویی در کودکان بیشتر خواهد شد. رویکرد حل مسئله و نگاه متفاوت داشتن در زندگی کودکان افزایش می‌یابد.»
فردی	۶	«در اینکه طرح مذکور باعث تسهیل در یادگیری و ماندگاری آن می‌شود شکی نیست اما این مهم تنها در صورتی می‌تواند نتیجه دلخواه و رضایت‌بخشی را داشته باشد که هم زیرساخت‌های آموزشی از جمله فضا و امکانات و... و هم زیرساخت‌های ذهنی و نگرش مثبت آموزگاران نسبت به این طرح تقویت شود.»
اجتماعی	۳	«با این طرح ممکن است دانش‌آموزان که بیش‌فعال هستند نظم کلاس را به هم بریزند و مانع یادگیری دانش‌آموزان دیگر شود.»
محتوایی	۴	«استفاده از این طرح باعث ایجاد تنوع در محتوا می‌شود، هرچند حجم محتوا رو هم زیاد می‌کند و ممکنه از این نظر خیلی هم خوب نباشه ولی باعث میشه دانش‌آموزان خیلی خوب همه چیز رو یاد بگیرند.»
محدودیت‌های اجرایی	۱۲	«ممکن است بعضی از دانش‌آموزان توانایی درک مطالب از طریق قصه‌گویی و فقط گوش کردن مطلب یاد نگیرند چون دوره ابتدایی بیشتر از طریق مشاهده و یادگیری آن‌ها عینی است.»
محاسن اجرایی	۷	«این روش از این جهت خیلی خوبه که باعث میشه روش سنتی و روش مدرن باهم ترکیب بشن و از مزایای هر دو در آموزش بهره ببریم.»

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود اظهارات مصاحبه‌شونده‌ها همراه با مقوله‌های مرتبط ارائه شده است. مقوله‌های مرتبط با مصاحبه‌ها در غنی‌سازی محتوا، علاقه‌مندی، بی‌علاقگی به روش‌های سنتی، فواید آموزشی، همکاری نهادهای مربوطه، نیروی انسانی،

الگوی آموزشی برنامه درسی مبتنی بر روش قصه‌گویی برای دانش‌آموزان...؛ کرمی و همکاران | ۱۹

نیروی انسانی، محتوای درسی، همراهی والدین، همراهی کادر آموزشی مدرسه، همراهی دانش‌آموز (تناسب با یادگیری کودک)، تولید و ارائه محتوا، نوع قصه، تقویت معلمان، استفاده از نیروهای متخصص، فراهم کردن محتوای مناسب، تقویت زیرساخت‌ها و فراهم کردن شرایط و امکانات، اختصاص بودجه، نیازسنجی از دانش‌آموزان، تعیین اهداف، نوشتن طرح اولیه (برنامه‌ریزی برای تحقق اهداف)، اجرای مقدماتی (آزمایشی)، استفاده از روش اجرای مناسب، ارزیابی طرح، هیجانی، شناختی، شخصیتی، فردی، اجتماعی، محتوایی، محدودیت‌های اجرایی، محاسن اجرایی خلاصه می‌شوند.

یافته‌ها:

یافته‌های حاصل، پس از تحلیل‌های اولیه و کدگذاری مطالب مصاحبه‌ها، توسط متخصصان بررسی گردید و توافق نهایی در مورد شیوه کدگذاری و تعیین مقوله‌ها حاصل شد؛ بنابراین کدهای به‌دست‌آمده توسط گروهی از متخصصان (۵ نفر از متخصصان برنامه‌ریزی درسی) مورد بررسی و تأیید شد.

پاسخ به سؤالات پژوهش به‌قرار ذیل است:

۱. متخصصان برنامه‌ریزی درسی، چه اطلاعات و کدهای بازی در رابطه با برنامه

درسی به روش قصه‌گویی برای دوره اول ابتدایی را فراهم می‌آورند؟

به‌منظور پاسخ به این پرسش، از استنتاج داده‌های مربوط کدهای مطرح‌شده در

جدول شماره ۳ به‌دست‌آمده است.

جدول ۳ کدهای باز و کدهای انتخابی را نشان می‌دهد. کدهای باز از مصاحبه‌ها

استخراج گردید.

جدول ۳: کدهای حاصل از مصاحبه‌ها و مراحل تحلیل آن‌ها

کدهای انتخابی	کدهای باز
جذب دانش آموزان	علاقه کودکان به قصه، علاقه‌مندی کودکان به ریتم و آهنگ موجود در قصه، جذابیت قصه برای کودکان
مزایای برنامه قصه‌گویی	تقویت قدرت تخیل، افزایش خلاقیت در دانش آموزان، افزایش عقلانیت و کلام و گفتار و نگاه گفتگویی در کودکان، افزایش مهارت حل مسئله در کودکان تقویت مهارت‌های خوانداری نوشتاری گفتاری شنیداری در دانش آموزان، تعمیق در یادگیری دانش آموزان، ایجاد تغییر در رفتار دانش آموزان، تنوع روش‌ها و ابزار موجود در دست مری برای انتقال هرچه بهتر و ماندگارتر محتوا و مفاهیم مورد هدف، پویایی و متناسب با موقعیت‌ها تأثیر قصه‌گویی بر عاطفه و رفتار دانش آموزان، شکوفایی تخیل در دانش آموزان، تقویت قدرت تخیل، رشد مهارت‌های شناختی، عاطفی و خلاقیت کودکان، تأثیر بر ساخت شخصیت، درگیر کردن ذهن کودک و افزایش یادگیری، تأثیر مطلوب بر رشد دانش آموزان
تبدیل مفاهیم	تهیه جدول شامل توالی اهداف، تبدیل اهداف و مفاهیم درسی به گام‌های عملی در روش قصه‌گویی
نیازسنجی از دانش آموزان	در نظر گرفتن علایق و استعدادها دانش آموزان، در نظر گرفتن تفاوت‌های فردی دانش آموزان،
غنی‌سازی محتوای درسی	تدوین محتوای متناسب با رشد ذهنی دانش آموزان و واقعیت‌های ملموس زندگی آنان، پیوند دانش‌ها، رویه‌ها، مهارت‌ها، ابزارها و چشم‌اندازها، مرتبط ساختن موضوعات درسی در قصه‌ها، ارتباط دادن برنامه درسی با مسائل زندگی واقعی
تناسب قصه با محتوای درسی	تعامل سازنده بین عوامل مختلف محتوا، انسجام و یکپارچگی محتوا، تأکید بر موضوعات به‌عنوان دانش چندبعدی، ارتباط محتوا با تجارب، علایق و نیازهای دانش آموزان
نوع قصه	تناسب قصه با سن و جنبه‌های تاریخی و جغرافیایی و مذهبی شنوندگان قصه، تناسب قصه‌ها با موضوعات درسی، ساده بودن قصه‌ها، نوآوری در قصه‌ها، انعطاف‌پذیری، روش حل مسئله برنامه (مسئله محور بودن برنامه) انسان‌گرا بودن برنامه، پیشرفت‌گرا بودن برنامه
تنوع در محتوا و ارائه آن	ایجاد تنوع در یادگیری، دانش آموز محور شدن آموزش، عمق‌بخشی به موضوع یادگیری، اهمیت و توجه به هوش‌های چندگانه، غیرمستقیم بیان کردن مباحث ادبی و دینی و افزایش تأثیر آن‌ها بر افراد، تحت‌الشعاع قرار دادن بودجه‌بندی کتاب‌های درسی، ارزشیابی فرایند محور به‌جای نتیجه‌محور، استفاده از آزمون‌های کتبی و شفاهی با تأکید بر آزمون‌های باز پاسخ

کدهای انتخابی	کدهای باز
کاربردی بودن محتوا	کاربردی بودن محتوا بر در زندگی دانش‌آموزان، پیدا کردن موضوعات مناسب، تهیه نوشتار مناسب، اضافه کردن حالات و شخصیت‌ها و جملات جذاب و خیالی در محتوا، تناسب محتوای قصه با نیازهای دانش‌آموزان، استفاده از افراد آشنا به روانشناسی کودک برای تألیف قصه‌ها، پوشش اهداف درسی در محتوا، توجه به ابعاد فردی و اجتماعی در محتوا، توجه به ابعاد تاریخی و فرهنگی و جغرافیایی در محتوا، تناسب محتوا با دایره لغات و واژگان کودک، استفاده از منابع تاریخی و بازنویسی آن‌ها به شکل امروزی، جلوگیری از افزایش حجم محتوا و خسته‌کننده بودن آن، قصه‌گویی با روش بارش مغزی (سیال‌سازی ذهن)، قصه‌گویی با روش یادگیری گروهی
استفاده از داستان‌نویسان مجرب	استفاده از برنامه‌ریزان و کادر مجرب، استفاده از داستان‌نویسان کودک و نوجوان، استفاده از مشاوران کودک و نوجوان،
تقویت معلمان	استفاده از نیروهای متخصص برای آموزش معلمان، بیان تجارب خوب معلمان برای افزایش دانش و آگاهی آنان در این زمینه، تغییر نگرش معلمان و مدیران نسبت به قصه‌گویی از طریق آموزش، استفاده از فیلم و روش‌های مشاهده‌ای برای آموزش روش تدریس به شیوه قصه‌گویی، برگزاری کارگاه آموزشی به‌منظور طراحی آموزشی قصه‌گویی، آموزش و تعامل مربیان با متخصصان و مربیان مجرب در این زمینه
نیروی انسانی متخصص	وجود انگیزه، مهارت و توانایی ارائه‌دهنده، توانمندی در قصه‌گویی، میزان وقت‌گذاری معلمان برای طراحی آموزشی، آشنایی کامل مربی با طرح مذکور، تسلط و احاطه معلم بر اهداف و مفاهیم آموزشی، خلاقیت معلم، فن بیان خوب معلم و مدیریت عالی کلاس، تسلط معلم به محتوای کتاب‌های درسی و اهداف و مفاهیم، خلاقیت معلم در برقراری ارتباط میان مفاهیم و ایده‌پردازی مناسب، میزان شناخت معلمان از طرح، میزان آشنایی معلمان از فواید قصه‌ها، لزوم وجود معلمان علاقه‌مند و آشنا به ادبیات کودکان
قصه‌گو	توانایی معلمان در استفاده از وسایل برای قصه‌گویی، تناسب قصه و روش به کاربرده شده توسط قصه‌گو از لحاظ فرهنگی و فکری
همکاری نهادهای مربوطه	همکاری و هماهنگی همه دستگاه‌های ذیربط، همکاری تمام عوامل مربوط به برنامه‌ریزی درسی
همراهی والدین	آشنایی والدین با اهمیت قصه‌گویی به‌عنوان یک روش تدریس، پذیرش این روش از سوی خانواده‌ها،
همراهی کادر آموزشی مدرسه	آگاهی و همراهی مدیران و معاونان آموزشی مدارس، مطابق کردن اسناد بالادستی آموزش و پرورش با برنامه‌های درسی قصه‌گویی

کدهای انتخابی	کدهای باز
همراهی دانش‌آموز (تناسب با یادگیری کودک)	ذهن‌پذیری دانش‌آموزان برای یادگیری با قصه‌گویی، یادگیری خود‌هدایتی، یادگیری سازنده‌گرایی برنامه‌درسی به روش قصه‌گویی برای دانش‌آموزان
تقویت زیرساخت‌ها و فراهم کردن شرایط و امکانات	ایجاد بسترهای فیزیکی مناسب (سالن‌های مخصوص لوازم صوتی و...)، فراهم کردن امکانات و تجهیزات موردنیاز برای اجرا، مجهز ساختن مدارس به تجهیزات فیزیکی لازم مانند کتابخانه، سالن نمایش، سالن قصه‌گویی و غیره، غنی کردن کتابخانه‌ها، معرفی قصه‌ها و دسترسی آسان و آنلاین معلمان به قصه‌ها، فضاسازی بصری محیط یادگیری،
اختصاص بودجه	اختصاص موارد مالی کافی برای طرح برنامه‌درسی به روش قصه‌گویی
نوشتن طرح اولیه (برنامه‌ریزی برای اجرای اهداف)	طراحی برنامه‌درسی با مشارکت یادگیرندگان و مخاطبین برنامه
استفاده از روش اجرای مناسب	استفاده از شیوه‌های دانش‌آموز محور، برنامه‌درسی به روش قصه‌گویی با شیوه آواز و لحن خاص، همراه با حرکات دست و صورت و همراه با نشان دادن عروسک بازی، استفاده از روش‌های گوناگون تا رسیدن به یک روش مطلوب، استفاده از روش‌های نمایشنامه‌ای در قصه‌گویی، تناسب روش اجرا با امکانات موجود
ارتقاء آموزشی	تقویت نحوه انتقال و بیان مطالب آموزشی، توانمندی معلمان در اجرا، بهبود مستمر در جامعه هدف، تثبیت نگرش مریبان در درازمدت، شناسایی نقاط مثبت و نقاط منفی از بین رفتن مرزهای ساختگی و ایجاد ارتباط بین قصه‌ها و روش‌های دیگر تدریس (مانند مشارکت، نقاشی)، جلوگیری از جزئی‌نگری و یک‌سویه‌نگری، مطرح کردن مسائل پیچیده و چندبعدی
ارتقاء هیجانی	کاهش استرس و اضطراب دانش‌آموزان، ایجاد انگیزه تحصیلی در دانش‌آموزان، ایجاد احساس صمیمیت و آزادی عمل (دوری از اجبار) در دانش‌آموز،
ارزیابی شناختی	افزایش قوه هوش و درک و استدلال در دانش‌آموزان، افزایش مهارت گوش دادن، تقویت ذهنی کودک، افزایش تمرکز حواس،
ارتقاء شخصیتی	تأثیرگذاری به‌طور مثبت بر شخصیت دانش‌آموز (بالاًخص دانش‌آموزان خجالتی و کمرو)، ایجاد حس اعتمادبه‌نفس در دانش‌آموز به‌خصوص دانش‌آموزان گوشه‌گیر و کمرو، درگیر کردن همه ابعاد وجودی انسان (روانی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی)

کدهای انتخابی	کدهای باز
ارتقاء مهارت‌های فردی	تقویت مهارت‌های خواننداری نوشتاری، گفتاری، شنیداری، تسهیل در یادگیری و ماندگاری یادگیری، افزایش دامنه لغات، افزایش قدرت بیان دانش‌آموزان، درگیر کردن دانش‌آموزان در فرایند آموزش، افزایش درک مهارت خواندن و درک مطلب، افزایش گوش دادن فعال، ارتقاء سطح یاددهی از سوی معلم، ارتقای سطح یادگیری از سوی دانش‌آموز، ایجاد علاقه در دانش‌آموزان، یادگیری مفهومی و عمیق، توسعه یادگیری، مشاهده رفتار یاد دهندگان
توجه به محدودیت‌های برنامه قصه‌گویی	به حاشیه رفتن معلمانی که توانمند نیستند، امکان شیطنت در دانش‌آموزان و به هم ریختن جو کلاس، عدم توانایی برخی معلمان در ارائه قصه، فعال نبودن همه دانش‌آموزان، احتمال دور ماندن از اهداف قصد شده، به حاشیه رفتن فرایند آموزش در صورت عدم تسلط معلم یا کمبود وقت، عدم گوش دادن فعال برخی دانش‌آموزان، جنبه سرگرمی داشتن قصه‌گویی و امکان ممانعت از آموزش مفید، مقاومت برخی معلمان در اجرای این روش، منفعل بودن دانش‌آموزان، عدم مهارت ارائه توسط عمده معلمان، عدم امکان ارائه در بعضی دروس علوم پایه، فعال نبودن دانش‌آموزان، وقت‌گیر بودن کلاس درس، زمان‌بر بودن تهیه طرح درس،
محاسن قصه‌گویی	معنادار شدن آموزش برای دانش‌آموزان، تنوع در روش تدریس معلم، پیوند آموزش سنتی و مدرن،

همان‌گونه که جدول ۳ نشان می‌دهد کدهای باز اولیه استخراج شده شامل علاقه کودکان به قصه، علاقه‌مندی کودکان به ریتم و آهنگ موجود در قصه، جذابیت قصه برای کودکان در کد انتخابی جذب دانش‌آموزان می‌باشد؛ تقویت قدرت تخیل، افزایش خلاقیت در دانش‌آموزان، افزایش عقلانیت و کلام و گفتار و نگاه گفتگویی در کودکان، افزایش مهارت حل مسئله در کودکان، تقویت مهارت‌های خواننداری نوشتاری گفتاری شنیداری در دانش‌آموزان، تعمیق در یادگیری دانش‌آموزان، ایجاد تغییر در رفتار دانش‌آموزان، تنوع روش‌ها و ابزار موجود در دست مربی برای انتقال هرچه بهتر و ماندگارتر محتوا و مفاهیم مورد هدف، پویایی و متناسب با موقعیت‌ها، تأثیر قصه‌گویی بر عاطفه و رفتار دانش‌آموزان، شکوفایی تخیل در دانش‌آموزان، تقویت قدرت تخیل، رشد مهارت‌های شناختی، عاطفی و خلاقیت کودکان، تأثیر بر ساخت شخصیت، درگیر کردن ذهن کودک و افزایش یادگیری، تأثیر مطلوب بر رشد دانش‌آموزان، در کد انتخابی مزایای برنامه

قصه‌گویی قرار می‌گیرد؛ تهیه جدول توالی اهداف و تبدیل اهداف و مفاهیم درسی به گام‌های عملی در روش قصه‌گویی در کد انتخابی تبدیل مفاهیم قرار می‌گیرد. در نظر گرفتن علایق و استعداد‌های دانش‌آموزان و همچنین تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان در کد انتخابی نیازسنجی آموزشی می‌گنجند.

تدوین محتوای متناسب با رشد ذهنی دانش‌آموزان و واقعیت‌های ملموس زندگی آنان، رویه‌ها، مهارت‌ها، ابزارها و چشم‌اندازها، مرتبط ساختن موضوعات درسی در قصه‌ها، ارتباط دادن برنامه درسی با مسائل زندگی واقعی در انتخابی غنی‌سازی محتوای درسی قرار می‌گیرند؛ تعامل سازنده بین عوامل مختلف محتوا، انسجام و یکپارچگی محتوا، تأکید بر موضوعات به‌عنوان دانش چندبعدی، ارتباط محتوا با تجارب، علایق و نیازهای دانش‌آموزان در کد انتخابی تناسب قصه با محتوای درسی می‌باشد.

کد انتخابی شرایط قصه شامل تناسب قصه با سن و جنبه‌های تاریخی و جغرافیایی و مذهبی شنوندگان قصه، تناسب قصه‌ها با موضوعات درسی، ساده بودن قصه‌ها، نوآوری در قصه‌ها، انعطاف‌پذیری، روش حل مسئله برنامه (مسئله‌محور بودن برنامه) انسان‌گرا بودن برنامه، پیشرفت گرا بودن برنامه می‌باشد.

ایجاد تنوع در یادگیری، دانش‌آموز محور شدن آموزش، عمق‌بخشی به موضوع یادگیری، اهمیت و توجه به هوش‌های چندگانه، غیرمستقیم بیان کردن مباحث ادبی و دینی و افزایش تأثیر آن‌ها بر افراد، تحت‌الشعاع قرار دادن بودجه‌بندی کتاب‌های درسی، ارزشیابی فرایند محور به‌جای نتیجه‌محور، استفاده از آزمون‌های کتبی و شفاهی با تأکید بر آزمون‌های باز پاسخ در کد انتخابی تنوع در محتوا و ارائه آن می‌گنجند.

کاربردی بودن محتوا در زندگی دانش‌آموزان، پیدا کردن موضوعات مناسب، تهیه نوشتار مناسب، اضافه کردن حالات و شخصیت‌ها و جملات جذاب و خیالی در محتوا، تناسب محتوای قصه با نیازهای دانش‌آموزان، استفاده از افراد آشنا به روانشناسی کودک برای تألیف قصه‌ها، پوشش اهداف درسی در محتوا، توجه به ابعاد فردی و اجتماعی در محتوا، توجه به ابعاد تاریخی و فرهنگی و جغرافیایی در محتوا، تناسب محتوا با دایره لغات

الگوی آموزشی برنامه درسی مبتنی بر روش قصه‌گویی برای دانش‌آموزان...؛ کرمی و همکاران | ۲۵

و واژگان کودک، استفاده از منابع تاریخی و بازنویسی آن‌ها به شکل امروزی، جلوگیری از افزایش حجم محتوا و خسته‌کننده بودن آن، قصه‌گویی با روش بارش مغزی (سیال سازی ذهن)، قصه‌گویی با روش یادگیری گروهی در کد انتخابی کاربردی بودن محتوا قرار می‌گیرد.

استفاده از برنامه‌ریزان و کادر مجرب، استفاده از داستان نویسان کودک و نوجوان، استفاده از مشاوران کودک و نوجوان، در کد انتخابی استفاده از داستان‌نویسان مجرب جای می‌گیرد.

در کد انتخابی تقویت معلمان استفاده از نیروهای متخصص برای آموزش معلمان، بیان تجارب خوب معلمان برای افزایش دانش و آگاهی آنان در این زمینه، تغییر نگرش معلمان و مدیران نسبت به قصه‌گویی از طریق آموزش، استفاده از فیلم و روش‌های مشاهده‌ای برای آموزش روش تدریس به شیوه قصه‌گویی، برگزاری کارگاه آموزشی به‌منظور طراحی آموزشی قصه‌گویی، آموزش و تعامل مربیان با متخصصان و مربیان مجرب در این زمینه قرا می‌گیرد.

در کد انتخابی نیروی انسانی متخصص وجود انگیزه، مهارت و توانایی ارائه‌دهنده، توانمندی در قصه‌گویی، میزان وقت‌گذاری معلمان برای طراحی آموزشی، آشنایی کامل مربی با طرح مذکور، تسلط و احاطه معلم بر اهداف و مفاهیم آموزشی، خلاقیت معلم، فن بیان خوب معلم و مدیریت عالی کلاس، تسلط معلم به محتوای کتاب‌های درسی و اهداف و مفاهیم، خلاقیت معلم در برقراری ارتباط میان مفاهیم و ایده پردازی مناسب، میزان شناخت معلمان از طرح، میزان آشنایی معلمان از فواید قصه‌ها، لزوم وجود معلمان علاقه‌مند و آشنا به ادبیات کودکان قرار می‌گیرد.

کد انتخابی شرایط قصه‌گو شامل توانایی معلمان در استفاده از وسایل برای قصه‌گویی، تناسب قصه و روش به کاربرده شده توسط قصه‌گو از لحاظ فرهنگی و فکری می‌باشد.

همکاری و هماهنگی همه دستگاه‌های ذیربط، همکاری تمام عوامل مربوط به

برنامه‌ریزی درسی؛ در کد انتخابی همکاری نهادهای مربوطه می‌باشد. آشنایی والدین با اهمیت قصه‌گویی، پذیرش این روش از سوی خانواده‌ها در کد انتخابی همکاری والدین قرار می‌گیرد؛

آگاهی و همراهی مدیران و معاونان آموزشی مدارس، مطابق کردن اسناد بالادستی آموزش و پرورش در زمینه برنامه‌های درسی به روش قصه‌گویی در کد انتخابی همراهی کادر آموزشی مدرسه قرار می‌گیرد؛ ذهن‌پذیرای دانش‌آموزان برای یادگیری روش قصه‌گویی، یادگیری خودهدایتی، یادگیری سازنده‌گرایی و روش قصه‌گویی برای دانش‌آموزان در کد انتخابی همکاری دانش‌آموز می‌باشد.

ایجاد بسترهای فیزیکی مناسب (سالن‌های مخصوص لوازم صوتی و...)، فراهم کردن امکانات و تجهیزات موردنیاز برای اجرا، مجهز ساختن مدارس به تجهیزات فیزیکی لازم مانند کتابخانه، سالن نمایش، سالن قصه‌گویی و غیره، غنی کردن کتابخانه‌ها، معرفی قصه‌ها و دسترسی آسان و آنلاین معلمان به قصه‌ها، فضا‌سازی بصری محیط یادگیری در کد انتخابی تقویت زیرساخت‌ها و فراهم کردن شرایط و امکانات قرار می‌گیرد. اختصاص موارد مالی کافی برای طرح قصه‌گویی در کد انتخابی تخصیص بودجه قرار می‌گیرد.

طراحی برنامه درسی با مشارکت یادگیرندگان و مخاطبین برنامه در کد انتخابی نوشتن طرح اولیه برای اجرای اهداف می‌باشد؛ استفاده از روش اجرای مناسب شامل کد باز استفاده از شیوه‌های دانش‌آموز محور، برنامه درسی به روش قصه‌گویی با شیوه آواز و لحن خاص، همراه با حرکات دست و صورت و همراه با نشان دادن عروسک بازی، استفاده از روش‌های گوناگون تا رسیدن به یک روش مطلوب، استفاده از روش‌های نمایشنامه‌ای در قصه‌گویی، تناسب روش اجرا با امکانات موجود می‌باشد.

نحوه انتقال و بیان مطالب آموزشی، توانمندی معلمان در اجرا، بهبود مستمر در جامعه هدف، تثبیت نگرش مربیان در درازمدت، شناسایی نقاط مثبت و نقاط منفی، از بین رفتن مرزهای ساختگی و ایجاد ارتباط بین قصه‌ها و روش‌های دیگر تدریس (مانند مشارکت، نقاشی)، جلوگیری از جزئی‌نگری و یکسویه‌نگری، مطرح کردن مسائل پیچیده

و چندبعدی در کد انتخابی ارتقاء آموزشی قرار می‌گیرد؛ کاهش استرس و اضطراب دانش‌آموزان، ایجاد انگیزه تحصیلی در دانش‌آموزان، ایجاد احساس صمیمیت و آزادی عمل (دوری از اجبار) در دانش‌آموز در مقوبه ارتقاء هیجانی می‌باشد؛ افزایش قوه هوش و درک و استدلال در دانش‌آموزان، افزایش مهارت گوش دادن، تقویت ذهنی کودک، افزایش تمرکز حواس در کد انتخابی ارتقاء شناختی قرار می‌گیرد؛ تأثیرگذاری مثبت بر شخصیت دانش‌آموز (بالأخص دانش‌آموزان خجالتی و کمرو)، ایجاد حس اعتمادبه‌نفس در دانش‌آموز به‌خصوص دانش‌آموزان گوشه‌گیر و کمرو، درگیر کردن همه ابعاد وجودی انسان در کد انتخابی ارتقاء شخصیتی می‌باشد؛ تقویت مهارت‌های خوانداری نوشتاری، گفتاری، شنیداری، تسهیل در یادگیری و ماندگاری یادگیری، افزایش دامنه لغات، افزایش قدرت بیان دانش‌آموزان، درگیر کردن دانش‌آموزان در فرایند آموزش، افزایش درک مهارت خواندن و درک مطلب، افزایش گوش دادن فعال، ارتقاء سطح یاددهی از سوی معلم، ارتقای سطح یادگیری از سوی دانش‌آموز، ایجاد علاقه در دانش‌آموزان، یادگیری مفهومی و عمیق، توسعه یادگیری و مشاهده رفتار یاددهندگان در کد انتخابی ارتقاء مهارت‌های فردی جا می‌گیرد.

به حاشیه رفتن معلمانی که توانمند نیستند، امکان شیطنت در دانش‌آموزان و به هم ریختن جو کلاس، عدم توانایی برخی معلمان در ارائه قصه، فعال نبودن همه دانش‌آموزان، احتمال دور ماندن از اهداف قصد شده، به حاشیه رفتن فرایند آموزش در صورت عدم تسلط معلم یا کمبود وقت، عدم گوش دادن فعال برخی دانش‌آموزان، جنبه سرگرمی داشتن قصه‌گویی و امکان ممانعت از آموزش مفید، مقاومت برخی معلمان در اجرای این روش، منفعل بودن دانش‌آموزان، عدم مهارت ارائه توسط عمده معلمان، عدم امکان ارائه در بعضی دروس علوم پایه، فعال نبودن دانش‌آموزان، وقت‌گیر بودن کلاس درس، زمان‌بر بودن تهیه طرح درس در کد انتخابی توجه به محدودیت‌های برنامه قصه‌گویی می‌گنجد؛ و کدهای معنادار شدن آموزش برای دانش‌آموزان، تنوع در روش تدریس معلم، پیوند آموزش سنتی و مدرن جزء کد انتخابی محاسن قصه‌گویی می‌باشد.

سؤال دوم پژوهش عبارت بود از:

۲. الگوی آموزشیِ روش قصه‌گوییِ مبتنی بر اطلاعاتِ حاصل از مصاحبه با متخصصان برنامه‌ریزی درسی، با کدام الگوی آموزشیِ مطابقت بیشتری دارد؟
جدول ۴، اطلاعات حاصل از مصاحبه‌ها در کد انتخابی، کدهای محوری و مؤلفه‌های زیر ارائه می‌شوند.

جدول ۴: مؤلفه‌های الگوی آموزشیِ هاکینز بر اساس کدهای انتخابی و کدهای محوری

مؤلفه‌های الگوی آموزشی	کدهای محوری	کدهای انتخابی	مؤلفه‌های الگوی آموزشی	کدهای محوری	کدهای انتخابی
مفهومی ساختن برنامه	اهداف	مزیای برنامه قصه‌گویی	انتخاب تجربه‌های یادگیری	آماده‌سازی معلمان	استفاده از داستان‌نویسان مجرب
					تقویت معلمان
					نیروی انسانی متخصص
					قصه‌گو
تشخیص	نیازهای آموزشی	نیازسنجی از دانش‌آموزان	اجرا	حمایت از طرح	همکاری نهادهای مربوطه
					همراهی والدین
انتخاب محتوا	آماده‌سازی محتوا	تناسب قصه با محتوای درسی	اجرا	حمایت از طرح	همراهی کادر آموزشی مدرسه
					تناسب با محتوای درسی
					همراهی دانش‌آموز (تناسب با یادگیری کودک)
					تقویت زیرساخت‌ها و فراهم کردن شرایط و امکانات
تنوع در محتوا و	نوع قصه	تنوع در محتوا و	اجرا	مقدماتی	اختصاص بودجه
					نوع قصه
					نوشتن طرح اولیه

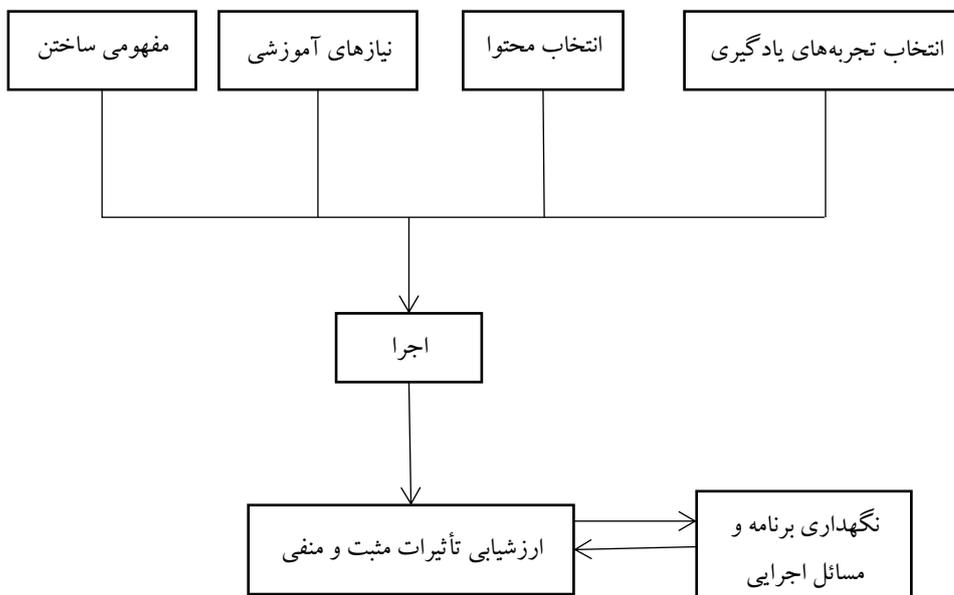
کد انتخابی نیازسنجی از دانش‌آموزان به کد محوری نیازهای آموزشی اختصاص دارد که آن را می‌توان به مرحله تشخیص در الگوی آموزشی هاکینز تخصیص داد. کدهای انتخابی غنی‌سازی محتوای درسی، تناسب قصه با محتوای درسی، نوع قصه، تنوع در محتوا و ارائه آن و کاربردی بودن محتوا در کد محوری آماده‌سازی محتوا می‌گنجد که خود به مرحله انتخاب محتوا در الگوی آموزشی هاکینز اختصاص داده می‌شود.

کدهای انتخابی استفاده از داستان‌نویسان مجرب، تقویت معلمان، نیروی انسانی متخصص و شرایط قصه‌گو را می‌توان در کد محوری آماده‌سازی معلمان قرارداد که این کد محوری نیز به مؤلفه انتخاب تجربه‌های یادگیری در الگوی آموزشی هاکینز اختصاص دارد.

کدهای انتخابی ارتقاء آموزشی، ارتقاء هیجانی، ارتقاء شناختی، ارتقاء شخصیتی، ارتقاء مهارت‌های فردی را می‌توان در کد محوری ارزیابی تأثیرات قصه‌گویی قرارداد که ارزیابی تأثیرات به مؤلفه ارزیابی در الگوی آموزشی هاکینز اختصاص دارد. و در نهایت کد انتخابی توجه به محدودیت‌های برنامه قصه‌گویی، محاسن قصه‌گویی در کد محوری مسائل مرتبط با اجرا ذکر نمود که به مرحله مسائل نگهداری برنامه در الگوی آموزشی هاکینز اختصاص داده می‌شود.

بنابراین الگوی مفهومی قصه‌گویی در برنامه درسی دوره اول ابتدایی بر اساس مصاحبه‌های متخصصان مطابق با الگوی آموزشی هاکینز به شکل زیر می‌باشد.

شکل ۱. الگوی مؤلفه‌ها و منطق حاکم بر روش قصه‌گویی

همان‌گونه که در شکل ۱ ملاحظه می‌شود منطق حاکم بر الگوی قصه‌گویی شامل الگوی آموزشی هاکنینز است که مراحل آن عبارتند از الف) مفهومی ساختن برنامه، ب) تشخیص، ج) انتخاب محتوا، د) انتخاب تجربه‌های یادگیری، و) اجرا، ه) ارزشیابی، و ی) نگهداری برنامه این روش می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش، جمع‌بندی نتایج مصاحبه‌های به‌دست آمده در ارتباط با برنامه‌ریزی قصه‌گویی، نقش و جایگاه آن در تحقق اهداف برنامه درسی می‌باشد. بررسی نظر داوران در مورد مناسب بودن کدهای باز در کدهای انتخابی حاکی از عدم تفاوت در نظرات آن‌ها می‌باشد. نتایج به‌دست آمده برنامه‌ریزی قصه‌گویی بر اساس مدل برنامه‌ریزی درسی مدل هاکنینز که دارای هفت مرحله است الف- مفهومی ساختن برنامه، ب- تشخیص، ج- انتخاب محتوا، د- انتخاب تجربه‌های یادگیری و- اجرا، ه- ارزشیابی و ی- نگهداری برنامه

موردبررسی قرار گرفت.

در صورت تعیین اهداف قبل از هر اقدامی، بهتر می‌توانیم روش‌های رسیدن به آن‌ها را پیدا کنیم؛ بنابراین برای اجرای این طرح نیز یکی از اقدامات لازم تعیین اهداف است. همچنین اهداف بهتر است تا حد ممکن کاربردی و متناسب با وضعیت موجود تعیین شوند؛ بنابراین اولین قدم مفهومی ساختن برنامه می‌باشد. در قدم بعدی برنامه‌ریزی برای تحقق اهداف، تشخیص نیازهای آموزشی و انتخاب محتوا بر اساس این مرحله می‌باشد. برای انتخاب محتوا غیر از بررسی نیازهای آموزشی باید تجربه‌های یادگیری را نیز مدنظر قرارداد و بر آن اساس نوشتن طرح اولیه و اقدامات اولیه لازم‌الاجرا ضرورت می‌یابد. تهیه نقشه‌ای از اقدامات مرتبط با اهداف و ترتیب انجام آن‌ها به کاربرپذیری و قابلیت اجرای برنامه کمک شایانی خواهد کرد. بخش دیگر به مرحله اجرا اختصاص می‌یابد. در این قسمت نیاز است ابتدا الگو به صورت مقدماتی اجرا شود و در آن از روش‌های مناسب اجرا استفاده شود. پس از آن نیاز است به ارزیابی طرح پردازیم تا نکات مثبت و منفی آن کاملاً مشخص گردد. در نهایت باید مسائل اجرایی را در رابطه با برنامه‌ریزی جهت نگهداری برنامه بررسی و لحاظ کرد.

بنابراین از اهداف استفاده از قصه‌گویی در تهیه برنامه درسی دوره اول ابتدایی می‌توان به جذب دانش‌آموزان، مزایای این روش و تبدیل مفاهیم اشاره کرد. با توجه به تناسب مطلبی که این نوع آموزش با سن و شرایط کودکان دارد، استفاده از آن به بهبود کیفیت آموزش منجر خواهد شد. دانش‌آموزان دوره ابتدایی علاقه زیادی به قصه و شنیدن آن دارند. همچنین معلمان و کادر آموزشی نیز با توجه به جذابیتی که این روش برای دانش‌آموزان دارد، علاقه‌مند به استفاده از آن هستند. از دیگر منظر نیز، چیزی که موجب افزایش استقبال نسبت به استفاده از الگوی قصه‌گویی برای آموزش دوره اول ابتدایی می‌شود، بی‌علاقگی و غیرمفید دانستن روش‌های سنتی در آموزش است که عموماً معلمان و دانش‌آموزان با آن درگیر هستند.

تدوین محتوای متناسب با رشد ذهنی دانش‌آموزان و واقعیت‌های ملموس زندگی

آنان، مرتبط ساختن موضوعات درسی در قصه‌ها، ارتباط دادن برنامه درسی با مسائل زندگی واقعی، تعامل سازنده بین عوامل مختلف محتوا، انسجام و یکپارچگی محتوا، ساده بودن قصه‌ها، نوآوری در قصه‌ها، انعطاف‌پذیری، مسئله‌محور بودن قصه‌ها، انسان‌گرا بودن برنامه، پیشرفت‌گرا بودن برنامه، ایجاد تنوع در یادگیری، دانش‌آموز محور شدن آموزش، عمق‌بخشی به موضوع یادگیری، اهمیت و توجه به هوش‌های چندگانه، غیرمستقیم بیان کردن مباحث ادبی و دینی و افزایش تأثیر آن‌ها بر افراد، در نظر گرفتن بودجه‌بندی کتاب‌های درسی، ارزشیابی فرایند محور به‌جای نتیجه محور، همچنین کاربردی بودن محتوا در زندگی دانش‌آموزان، پیدا کردن موضوعات مناسب، اضافه کردن حالات و شخصیت‌ها و جملات جذاب و خیالی در محتوا، تناسب محتوای قصه با نیازهای دانش‌آموزان، استفاده از افراد آشنا به روانشناسی کودک برای تألیف قصه‌ها، پوشش اهداف درسی در محتوا، توجه به ابعاد فردی و اجتماعی در محتوا، تناسب محتوا با دایره لغات و واژگان کودک، جلوگیری از افزایش حجم محتوا و خسته‌کننده بودن آن از ملزوماتی هستند که باید در انتخاب محتوا مدنظر قرارداد.

همچنین لازم است با همراه کردن کادر آموزشی، نهادهای مربوطه، معلمان، والدین و خود دانش‌آموزان در به‌کارگیری این روش و حمایت این طرح کمک‌سزایی نمود. توانایی معلمان در استفاده از وسایل در قصه‌گویی و ایجاد بسترهای فیزیکی مناسب و فراهم کردن امکانات و تجهیزات موردنیاز برای اجرا، مجهز ساختن مدارس به تجهیزاتی چون کتابخانه، سالن نمایش، سالن قصه‌گویی، غنی کردن کتابخانه‌ها و دسترسی آسان و آنلاین معلمان به قصه‌ها در موفقیت کاربرد این روش ضروری می‌باشد.

همچنین برای اطمینان از عدم آسیب‌پذیری اهداف و برنامه‌های مرتبط با طرح موردنظر، لازم است ابتدا آن را به‌صورت مقدماتی اجرا کرد تا ایرادات و نواقص آن شناخته‌شده و برطرف گردند؛ بنابراین اولین مرحله از اقدامات اجرایی، اجرای مقدماتی یا آزمایشی طرح است.

همچنین برای شناخت نقاط قوت و ضعف هر برنامه نیاز به ارزیابی ابعاد آن داریم. در

ارزیابی روش قصه‌گویی و اثراتی که بر روح و آموزش دانش‌آموزان دارد از دیگر عوامل مؤثر برافزایش استفاده از الگوی قصه‌گویی برای آموزش دوره اول ابتدایی است. این مقوله اصلی فواید روحی و فواید آموزشی را شامل می‌شود. قصه‌گویی تأثیر زیادی بر روح و روان دانش‌آموزان دارد. از جمله اثرات آن می‌توان به افزایش قدرت تخیل، افزایش خلاقیت، درگیر شدن ذهن کودک با مسئله موردنظر، رشد مهارت‌های شناختی و تأثیر مطلوب آن بر رشد دانش‌آموزان اشاره کرد. تأثیر مطلوب دیگری که قصه‌گویی دارد، در زمره فواید آموزشی ذکر شده‌اند. فوایدی از جمله تقویت مهارت‌های خوانداری، نوشتاری، ایجاد تنوع در روش‌های آموزشی، تصریح و تعمیق یادگیری دانش‌آموزان، انتقال بهتر مطالب و مفاهیم از مربی به متربی صرفاً بخشی از آن‌هاست. این فواید باعث ترغیب کادر آموزشی به استفاده از این روش‌ها می‌شود.

اما عدم توانایی برخی معلمان در ارائه قصه، فعال نبودن همه دانش‌آموزان، احتمال دور ماندن از اهداف قصد شده، به حاشیه رفتن فرایند آموزش در صورت عدم تسلط معلم یا کمبود وقت، عدم گوش دادن فعال برخی دانش‌آموزان، جنبه سرگرمی داشتن قصه‌گویی و امکان ممانعت از آموزش مفید، مقاومت برخی معلمان در اجرای این روش از جمله محدودیت‌هایی هستند که اجرای این طرح به آن‌ها دامن می‌زند. اما به‌طور کلی معنادار کردن آموزش دانش‌آموزان و ایجاد تنوع در روش تدریس معلم نیز از محاسن اجرای این طرح در آموزش دوره اول ابتدایی می‌باشد.

محدودیت‌ها و پیشنهادها

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش انجام‌شده و مؤلفه‌های رویکرد قصه‌گویی مبتنی بر یادگیری دانش‌آموزان پیشنهاد می‌شود، برنامه‌ریزان درسی، مسئولین مدارس، رؤسای نواحی آموزش و پرورش، مسئولین فرهنگی، مربیان و تمامی افرادی که به‌نوعی در تربیت و پرورش دانش‌آموزان سهیم هستند:

- ۱- روش قصه‌گویی را جزء برنامه‌های درسی و فرایند آموزشی قرار دهند،
- ۲- به اهمیت برنامه درسی مبتنی بر قصه‌گویی برای دستیابی به اهداف برنامه درسی

الگوی آموزشی برنامه درسی مبتنی بر روش قصه‌گویی برای دانش‌آموزان...؛ کرمی و همکاران | ۳۵

واقف باشند،

۳- ابتدا مفاهیم درسی را به گام‌هایی جهت کاربرد قصه‌گویی تبدیل کنند،

۴- همچنین نیازسنجی آموزشی برای کاربرد هر چه موفق‌تر این روش صورت

پذیرد،

۵- معلمان و محتوا را به تناسب این روش آماده کنند،

۶- جهت اجرای این روش سعی شود حمایت و همراهی همه نهادهای مرتبط،

مسئولین، والدین و خود دانش‌آموز را داشته باشند،

۷- و ارزیابی بعد از اجرای روش را انجام و تأثیرات مثبت و منفی روش را استخراج

و برای تقویت یا اصلاحات مدنظر قرار دهند.

۸- و پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌های آینده، تأثیر فرهنگ بومی و ملی و قصه‌های

موجود در آن را در سؤالات مصاحبه‌ها نیز بگنجانند تا استفاده معلمان از این زمینه در

قصه‌گویی مؤثرتر باشد.

ORCID

Asghar Karami

<https://orcid.org/>

Morteza Samie

<https://orcid.org/>

Zafarkandi

Maryam Safarnavadeh

<https://orcid.org/0000-0002-0986-7829>

منابع

- اسکندری، حسین، کیانی، ژاله. (۱۳۸۶). تأثیر داستان برافزایش مهارت فلسفه ورزی و پرسش‌گری دانش‌آموزان. *فصلنامه مطالعات برنامه درسی*، ۲ (۷)، ۱-۳۶.
- ثقه‌الاسلامی، فاطمه. (۱۳۹۸). جایگاه قصه و قصه‌گویی در برنامه درسی. *همایش ملی تغییر در برنامه درسی دوره‌های آموزش و پرورش*.
- جلوه‌گر، افسانه، کارشکی، حسین، اصغری نکاح، محسن. (۱۳۹۲). تأثیر آموزش خودتنظیمی بر حل مسئله کودکان پیش‌دبستانی. *فصلنامه پژوهش‌های نوین روان‌شناختی* - 113, (29), 8-133.
- ذکریایی، منیژه، سیف‌نراقی، مریم، شریعتمداری، علی، نادری، عزت‌اله. (۱۳۸۷). بررسی تأثیر اجرای برنامه درسی با بهره‌گیری از قصه‌گویی و نمایش خلاق بر خلاقیت و یادگیری دانش‌آموزان دختر پایه چهارم منطقه ۵ شهر تهران، *پژوهشنامه تربیتی*، ۱۶.
- رجب‌پور فرخانی، سمیه، جهانشاهی، فاطمه. (۱۳۹۰). اثربخشی قصه‌درمانی در کاهش اختلال رفتاری دانش‌آموزان پسر مقطع ابتدایی. *فصلنامه تفکر و کودک*، ۴، ۱۹-۳۵.
- سید عزیزاله طهرانی، مهرناز. (۱۳۹۰). اثربخشی قصه‌گویی بر آموزش مهارت‌های اجتماعی در دانش‌آموزان، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی*
- سیلور، گالن، الکساند، ویلیام، ام، لوئیس، آرتور، جی. (۱۳۹۷). *برنامه درسی برای تدریس و یادگیری بهتر، مترجم غلامرضا خویی نژاد، انتشارات آستان قدس رضوی*.
- شعاری نژاد، علی‌اکبر. (۱۳۹۵). *ادبیات کودک*. تهران: انتشارات اطلاعات
- طهماسیان، کاریند. (۱۳۸۵). کاربرد قصه در آموزش مهارت‌های اجتماعی به کودکان. اولین کنگره سراسری هنر درمانی در ایران، تهران: دانشگاه شهید بهشتی
- عزیزی، یعقوب. (۱۳۹۶). برنامه درسی قبل از تولد، گامی محکم برای شروع، دوره ۳، شماره ۹، صفحه ۱۲-۱۰۹، 10.22054/qric.2018.9678
- فضلی‌خانی، منوچهر. (۱۳۹۸). *راهنمای عملی روش‌های مشارکتی و فعال در تدریس*. تهران: انتشارات آزمون‌نوین.
- کریمی، عبدالعظیم. (۱۳۹۷). *نیمه پنهان آموزش و پرورش رسمی*. تهران: نشر عابد.
- نصیرزاده، راضیه، روشن، رسول. (۱۳۸۹). تأثیر قصه‌گویی در کاهش پرخاشگری پسران شش تا هشت‌ساله. *فصلنامه روان‌پزشکی و روانشناسی بالینی ایران*، ۱۶ (۲)، ۱۱۸-۱۲۶.

الگوی آموزشی برنامه درسی مبتنی بر روش قصه‌گویی برای دانش‌آموزان ...؛ کرمی و همکاران | ۳۷

نوربخش، آزاده. (۱۳۹۱) بررسی میزان سواد برنامه‌ریزی درسی دبیران زن دبیرستان‌های دولتی دخترانه شهر تهران بر اساس الگوی اکر، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه پیام نور استان تهران

همتی، اسماعیل. (۱۳۹۸). کودک قصه و نمایش؛ رشد ذهن کودک و تجربه‌های که در آفرینش قصه و نمایش. اراک: انتشارات علمی

- Baldwin, B. (1975, January). The career of Oribasius. In *Acta Classica: Proceedings of the Classical Association of South Africa* (Vol. 18, No. 1, pp. 85-97). Classical Association of South Africa (CASA).
- Galindo, C. B. Sheldon, S. B. (2012). School and home connections and children's kindergarten achievement gains: The mediating role of family involvement. *Early Childhood Research Quarterly*, 27: 90–103.
- Hemati, E. (2020). Child, Story and drama (Ways of creation child's Story and drama). Arak: Islamic Azad University Publication.
- Helmer, O. (1977). Problems in futures research: Delphi and causal cross-impact analysis. *Futures*, 9(1), 17-31.
- Hofman-Bergholm, M. (2022). Storytelling as an Educational Tool in Sustainable Education. *Sustainability*, 14(5), 2946.
- Lopes, R. T., Gonçalves, M. M., Fassnacht, D. B., Machado, P. P., & Sousa, I (2014). Long-term effects of psychotherapy on moderate depression: A comparative study of narrative therapy and cognitive-behavioral therapy. *J Affect Disord*, 167: 64–73. doi:10.1016/j.jad.2014.05.042.
- MC Adam, R. (2020). Transitioning towards creativity and innovation measurement in SMEs. *Creativity and innovation management*, 13(2), 126-139.
- Peter, B. (2020). A short-term longitudinal study of children's playground games in primary school: Implication's for adjustment to school and social adjustment in the USA and the UK. *Social Development*, 13(1): 107-123.
- Preston, C. Goldring, E. Berends, M. Cannata, M. (2012). School innovation in district context: Comparing traditional public schools and charter schools. *Economics of Education Review*, 31: 318– 330.
- Raymond, S. (2019). *Digital Storytelling in the Classroom: New Media Pathways to Literacy Learning, and Creativity*: Composition Press.
- Shechtman, Z.; Nasaraladin, D.B. (2006). Treating mitherers of aggressive children: A research study, international. *Journal of Group Psychotherapy*, 56(1), 93-112.
- Sørly, R., Mathisen, V., & Kvernmo, S. (2021). “We belong to nature”:

۳۸ | فصلنامه پژوهش‌های کیفی در برنامه‌ریزی درسی | سال چهارم | شماره ۱۳ | زمستان ۱۴۰۱

Communicating mental health in an indigenous context. *Qualitative Social Work*, 20(5), 1280-1296.

Wissem, J. G. (1982). Trends in technology forecasting. *R&D Management*, 12(1), 27-36.

استناد به این مقاله: کرمی، اصغر، سمیعی زفرقندی، مرتضی، صفرنواده، مریم. (۱۴۰۱). الگوی آموزشی برنامه درسی مبتنی بر روش قصه‌گویی برای دانش‌آموزان دوره اول ابتدایی، *فصلنامه پژوهش‌های کیفی در برنامه‌ریزی درسی*، ۴(۱۳)، ۱-۳۸. DOI: 10.22054/qric.2023.71405.358

Qualitative Research in Curriculum is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License..